

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌ

Կովկասի Տ. Փոխարքան իւր 3 դեկտ. 1913 թիւ գրութեամբ դիմելով Ազգիս Վեհափառ Հայրապետին՝ յայտնում է թէ նորին Սրբութիւնն արդեօք չի՞ կամենալ Աստրախանի թեմից բաժանել հիւսիսային Կովկասի թերեքեան և Կուբանեան շրջաններն ու միացնել հոգևոր վարչական տեսակէտից իւր փոխարքայութեան միւս հայոց թեմերի հետ և կամ այդ երկու շրջաններից կազմել մի այլ թեմ։ Այլ և առաջարկում է Վեհափառ Կաթողիկոսին Պօթենիայի 1165—1168 յօդուածները, որոնք վերաբերում են Ռուսահայոց թեմերի կազմութեան՝ ենթարկել վերաբննութեան թեմերը շառացնելու տեսակէտից։ Այս վերջին առաջարկութիւնը Տ. Փոխարքան անում է համաձայն նախարարութեան այդ մասին իրեն ուղղած գրութեան։ Տ. Փոխարքան բացադրում է՝ որ թեմերի թիւը շատացնելու առաջարկութիւնը կապ ունի Ռուսահայոց ձայների թիւը կաթող. ընտրութեան ժամանակ ցանկալի չափով աւելացնելու խնդրի հետ։

Բացի գորանից դեռ ևս անցեալ 1913 թ. մարտ ամսին Կովկասի Տ. Փոխարքայի նախկին օգնական պետմ. Շատիրովը դիմել էր Վեհափառ Հայրապետին կաթողիկոսական ընտրութեանց վերաբերեալ հետեւեալ խնդիրներով.

1) Ի նկատի առնելով՝ որ Ռուսահայոց ձայների թիւը կաթողիկոսական ընտրութեան ժամանակ համեմատաբար Տաճկահայոց ձայներից շատ քիչ է, պէտք է ուրեմն շատացնել Ռուսահայոց ձայների թիւը։ Տաճկահայերը մասնակցում են կաթ. ընտրութեանց 47 թեմերի երկուական ներկայացուցիչներով = 94 ձայն, իսկ Ռուսահայերը ունեն վեց թեմի 12 ձայն, Սինօդի բոլոր 8 անդամների և Էջմիածնի վանքի 7 ներկայացուցիչների ձայները, այլ և Պարսկաստանի 2 թեմերի 4 ձայնը, Եւրոպայի և Ամերիկայի երկու թեմերի 4 ձայնը՝ ընդամենայն 35 ձայն։

2) Թէ արդեօք պատգամաւորը կարող է ունենալ մի ձայնից աւելի՝ յանձնարարուած ուրիշ թեմերից:

3) Թէ արդեօք թեմը կարող է ընտրել իւր ներկայացուցիչն ուրիշ թեմի ժողովրդից:

4) Արդեօք կաթողիկոսական կանդիտատը կարելի է ընտրել բացի եպիսկոպոսական աստիճան ունեցողներէ, նաեւ այլ հոգևոր աստիճանաւորներէ:

5) Հաւ չի լինիլ արդեօք զաղանի քուէարկութեամբ անել ընտրութիւնը ոչ միայն երկուսի ժամանակ, այլ և քառանուն ցանկը կազմելիս:

Բացի առաջարկուած հարցերից՝ Տ. Փոխարքան խնդրում է Վեհափառի կարծիքը և այլ փոփոխութիւնների մասին՝ որ Վեհափառը կարևոր կը համարի անել 1843 և 1865 թ. կաթողիկոսական ընտրական կանոնադրութեանց մէջ:

Այս առթիւ Վեհափառն բարեհաճել է անցեալ դեկտ. ամսին յատուկ կոնդակով նշանակել մի Յանձնաժողով՝ նախագահութեամբ Տ. Յուսիկ արքեպիսկոպոսի, անդամակցութեամբ Տ. Տ. Կարապետ, Բագրատ, Մատթէոս եպիսկոպոսների և Տ. Բարդէն վարդապետի: Յանձնաժողովը մի քանի նիստ ունենալով այդ առթիւ՝ վերամշակել է եղած կանոնադրութիւնը կաթող. ընտրութեանց և քննութեան առել թեմերը շատացնելու վերաբերեալ խնդիրները ու ներկայացրել ի բարեհաճ տնօրէնութիւն Նորին Վեհափառութեան:

Եղած փոփոխութեանց մասին կաշխատենք այլ անգամ հաղորդել ի զիտութիւն ընթերցողներին:

1906 թ. փարիզում հիմնուել է մի խումբ հայերի նախաձեռնութեամբ «Փարիզի Հայկական Միութիւն» որի վերջին 17-րդ յօդուածը հետեւեալն է. «Այն պարագային ուր ընկերութիւնը լուծուի, իր գրամագլուխն ու բոլոր գոյքերը պիտի յանձնուեն կէսը ամենայն Հայոց կաթողիկոսին, կէսը Պօլսոյ Հայոց Պատրիարքին՝ Հայ ժողովրդի կրթական գործին յատկացուելու համար»: Այս ընկերութիւնն արդէն լուծուած է և նորա անդամ գանձապահ մեծարգոյ Համբարձում Մելիքեանն համաձայն կանոնադրու-